

Hallintovaliokunnalle

Keskusrikospoliisin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 2 ja 10 luvun muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 98/2026 vp)

1 Asia

Hallintovaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 2 luvun ja 10 luvun muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Hallituksen esityksessä pakkokeinolakiin esitetään lisättäväksi säännökset salaisesta paikkaan kohdistuvasta etsinnästä ja osallistuvan tietolähteen käytöstä. Lisäksi ampuma-aserikos lisättäisiin ylimääräisen tiedon käyttämisestä koskevaksi perusterikokseksi. Pakkokeinolain mukaisia vangitsemisen edellytyksiä esitetään muutettavaksi siten, että rikoksesta todennäköisin syin epäillyn vangitseminen edellyttäisi aina jonkin pakkokeinolaissa määritellyn erityisen edellytyksen esimerkiksi karttamis-, sotkemis- tai jatkamisvaaran kärsillä oloa. Lisäksi lainsäädäntöön lisättäisiin vangitsemisen edellytykseksi uusi hengen, terveyden tai vapauden vaarantumisen uhkaan perustuva vangitsemisperuste.

Keskusrikospoliisi pitää esitettyjä muutoksia kannatettavina jäljempänä tarkemmin esitetyin perusteluin. Muutokset tulevat osaltaan tehostamaan erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa.

Keskusrikospoliisi keskittyy lausunnossaan erityisesti osallistuvaa tietolähdettä koskevaan ehdotukseen ja esittää, että eduskunta hyväksyisi ehdotuksen tältä osin jäljempänä esitetyllä tavalla muutettuna.

2 Keskusrikospoliisin lausunto**2.1 Vangitsemisen edellytykset**

Vangitsemisen edellytyksiin tehtävillä muutoksilla selkeytetään oikeustilaa, mikä on vallinnut KKO:n tuomion 2024:20 jälkeen. Muutoksia on pidettävä tärkeinä ja välttämättöminä perustuslain laillisuusperiaatteen kannalta.

Keskusrikospoliisi haluaa tässä yhteydessä kuitenkin tuoda esille, että varsinkin törkeissä väkivalta-, seksuaali- ja huumausainerikoksissa rikosten jatkamis- tai karttamisvaara on konkreettinen vielä tuomion antamisenkin jälkeen. Törkeistä huumausainerikoksista tuomittuja henkilöitä on paennut rikosasian pääkäsittelyn jälkeen ulkomaille välttääkseen tuomion täytäntöönpanon. Usein järjestäytyneen rikollisuuden toimijat myös jatkavat huumausaine- ja muita vakavia rikoksia välittömästi päästyään vapaalle tutkintavankeudesta.

Muilta osin Keskusrikospoliisi yhtyy Poliisihallituksen lausunnossaan esittämiin seikkoihin.

2.2 Salainen paikkaan kohdistuva etsintä

Keskusrikospoliisi pitää ehdotuksia salaisesta kotietsinnästä, salaisesta erityisestä kotietsinnästä ja salaisesta paikanetsinnästä tärkeinä ja kannatettavina. Kuten esityksessä kuvataan digitaalisesta kehityksestä huolimatta terrorististen sekä eräiden muiden vakavien rikosten valmistelu ja toteuttaminen edellyttävät usein reaaliaikaisessa tapahtuvaa fyysisiä toimia, joista voi jäädä erilaisia rikostorjunnallisesti merkittäviä jälkiä (rikossuunnitelmia, sisäisiä työnjakoja iskukohdetta koskevia tietoja, suunnitelman toteuttamiseksi tarvittavia esineitä tai aineita). Salainen kotietsintä mahdollistaisi laajoissa rikoskokonaisuuksissa keskeisten rikoksesta epäiltyjen piirin selvittäminen nykyistä tehokkaammin ilman velvollisuutta ilmoittaa heti suoritettua etsinnän jälkeen kohteelle etsinnästä.

Esityksen mukaan, jos salaisen kotietsinnän aikana tai muutoin ilmenee, että etsinnän kohteeksi voi joutua 26 b §:ssä tarkoitettua tietoa, toimenpide on keskeytettävä ja sillä saadut tallenteet ja muistiinpanot on heti hävitettävä. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan säännöksessä pitäisi mahdollistaa tässä tilanteessa siirtyminen 26 b-e §:n mukaiseen erityisen etsinnän menettelyyn esimerkiksi sinetöimällä jo salaisella kotietsinnällä hankittu aineisto ilman velvollisuutta hävittää aineisto välittömästi. Menettelyä olisi pidettävä tarkoituksenmukaisena, sillä salainen kotietsintä on jo suoritettu. Salainen kotietsintä tulee olemaan salainen pakkokeino, jonka käytännön toteuttaminen tulee vaatimaan erityisjärjestelyjä muun muassa sen suorittajien turvallisuuden varmistamiseksi. Ei liene tarkoituksenmukaista, että tilanteessa, jossa jo käynnissä olevan taikka toteutetun salaisen etsinnän kohteeksi voi joutua todistamiskiellon alaista tietoa, aineisto tulisi aina varmuuden vuoksi hävittää välittömästi. Riski poliisin toimenpiteiden paljastumiseen kasvaa, mikäli pian toteutettaisiin uusi salainen erityinen etsintä.

Sinetöity aineisto voitaisiin tällaisessa tilanteessa saattaa etsintävaltuutetun ja tarvittaessa tuomioistuimen arvioitavaksi 26 d ja 26 e §:ssä säädetyllä tavalla. Esityksen 26 a §:n 3 momenttia voitaisiin muuttaa esimerkiksi seuraavalla tavalla:

Jos salaisen kotietsinnän aikana tai muutoin ilmenee, että etsinnän kohteeksi voi joutua 26 b §:ssä tarkoitettua tietoa, toimenpide on keskeytettävä ja sillä saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. **sinetöitävä eikä aineistoa saa tutkia enemmälti. Sinetöinnin jälkeen asiassa on noudatettava, mitä erityisestä salaisesta kotietsinnästä säädetään.**

Keskusrikospoliisi yhtyy muilta osin Poliisihallituksen esityksessään nostamiin seikkoihin.

2.3 Osallistuva tietolähde

Yleistä

Keskusrikospoliisi haluaa erityisesti lausua hallituksen esityksessä esitetystä uudesta toimivaltuudesta, *osallistuvasta tietolähteen käytöstä*. Osallistuvassa tietolähtetoiminnassa

on kyse henkilötiedustelusta, jossa käytetään siviiliä aktiivisesti tiedonhankinnassa. Osallistuva tietolähdetoiminta toteutettaisiin esityksen mukaisesti osana tietolähteen ohjattua käyttöä.

Keskusrikospoliisin arvion mukaan esitettävässä uudessa toimivaltuudessa korostuu Keskusrikospoliisin kokemus ja osaaminen reaali maailman henkilötiedustelusta. Huomionarvioista on, että poliisin peitetoiminnasta voi päättää ainoastaan Keskusrikospoliisin päällikkö. Peitetoimintaa voidaan toteuttaa ainoastaan koulutuksen saaneiden Keskusrikospoliisissa tehtävään määrättyjen poliisimiesten toimesta. Keskusrikospoliisin päällikkö päättää myös Tullin reaali maailman peitetoiminnan toteuttamisesta Tullilta tulevan pyynnön perusteella. Tullin reaali maailman peitetoiminta myös toteutetaan Keskusrikospoliisin koulutettujen peitepoliisien toimesta. Lisäksi Keskusrikospoliisin päällikkö päättää Tullin yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta. Rajavartiolaitoksella ei ole oikeutta reaali maailman peitetoimintaan. Keskusrikospoliisin päällikkö päättää Rajavartiolaitoksen osalta yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta.

Keskusrikospoliisi pitää esitettyä uutta toimivaltuutta välttämättömänä vastaamaan rikostorjunnan tiedonhankinnan haasteisiin. Keskusrikospoliisi pyytää kuitenkin eduskuntaa harkitsemaan osallistuvan tietolähteen päättämisen keskittämistä Keskusrikospoliisin päällikölle osallistuvan tietolähteen riskien hallitsemiseksi seuraavassa tarkemmin esitetyin perusteluin.

Toiminnasta aiheutuvat riskit ja esitys muutokseksi

Tietolähteen ohjatussa käytössä tietoja ei saa pyytää hankittavaksi sellaisella tavalla, joka vaarantaisi tietolähteen tai muun henkilön hengen tai terveyden. Tämä pakkokeinolain toimintaa koskeva raja koskee myös nyt esitettävää osallistuvaa tietolähdetoimintaa. Kyse on päätöksentekijälle asetettavasta velvollisuudesta huolehtia tietolähteen turvallisuudesta.

Reaali maailman peitetoiminnassa koulutettu peitepoliisi pystyy arvioimaan ja hallitsemaan toiminnasta aiheutuvia riskejä sekä reagoimaan niihin omaa toimintaansa suojaten. Lisäksi peitetoimintaa johtaa ja valvoo henkilötiedusteluun koulutetut päällystövirkamiehet toimintaa suorittavassa Keskusrikospoliisin yksikössä. Sen sijaan kouluttamattoman siviilin, tietolähteen, osalta tällaista kykyä riskien arviointiin ja hallintaan ei ole olemassa. Tämän vuoksi osallistuvasta tietolähdetoiminnasta päättävälle taholle asetettu velvollisuus huolehtia tietolähteen hengen ja terveyden suojaamisesta on merkittävä. Parhaimmat mahdollisuudet tehdä tällaista arvioita on siinä yksikössä, jossa jo nykyisellään tehdään reaali maailman henkilötiedustelua, eli Keskusrikospoliisissa.

Poliisin on huolehdittava tietolähteen lisäksi omien virkamiestensä työturvallisuudesta. Mikäli samassa tutkintakokonaisuudessa käytettäisiin sekä peitetoimintaa että osallistuvaa tietolähdetoimintaa, mahdollisuudet peitepoliisien työturvallisuudesta huolehtimiseen olisivat Keskusrikospoliisissa rajalliset päätöksenteon ollessa hajautettuna henkilötiedustelukeinojen osalta esityksen mukaisesti PTR-viranomaisten STEKPOV:ien (osallistuva tietolähdetoiminta) ja Keskusrikospoliisin päällikön (peitetoiminta) kesken.

Lisäksi tietolähteen osallistuminen esimerkiksi esineiden tai aineiden kuljetukseen vaatisi poliisilta myös merkittävän tilanneorganisaation rakentamisen sekä muita pakkokeinoja kuljetuksen turvaamiseksi ja toteuttamiseksi. Kykyä ja mahdollisuutta tällaiseen laajaan tilanneorganisaation ei voida arvioida olevan kaikissa tilanteissa muilla PTR-viranomaisilla ilman Keskusrikospoliisin salaiseen tiedonhankintaa koulutettujen virkamiesten tukea.

Mahdollistamalla kaikille PTR-viranomaisille ilman keskitettyä päätöksentekoa osallistuva tietolähdetoiminta lisätään myös riskiä päällekkäisistä operaatioista sekä ns. *blue on blue* -tilanteista. Tällaisessa tilanteessa riskit toiminnan paljastumisesta kasvavat, mikä puolestaan aiheuttaa hengen ja terveyden vaaraa sekä tietolähteelle että operaatioihin osallistuville virkamiehille. Kokonaisuuden hallinnan kannalta on tärkeää, että osallistuvasta tietolähdetoiminnasta päätetään sellaisessa paikassa, jossa on käytettävissä olevien tietojärjestelmien ja tiedonsaantioikeuksien perusteella mahdollisuus muodostaa kokonaiskuva Suomessa käynnissä olevista salaisista tiedonhankintaoperaatioista.

Uusi sääntely voisi mahdollisesti myös ohjata niitä PTR-viranomaisia, jotka eivät voi päättää itsenäisesti peitetoiminnasta taikka käyttää lainkaan peitetoimintaa hyödyntämään siviilejä tiedonhankinnassa nykyistä laajemmin. Tätä on pidettävä riskinä erityisesti sen vuoksi, ettei kyseisissä viranomaisissa ole reaali maailman peitetoimintakoulutuksen saaneita virkamiehiä eikä siten todellista kykyä arvioida henkilötiedustelun riskejä ja keinoja hallita niitä.

Arvioinnissa on otettava huomioon myös se, että osallistuvaa tietolähdetoimintaa voidaan joissakin tilanteissa joutua toteuttamaan myös Suomen rajojen ulkopuolella. Keskusrikospoliisilla on jatkuvaluontoiset yhteydet muiden maiden salaista tiedonhankintaa toteuttaviin lainvalvontaviranomaisiin.

Muuttuneessa maailmanpoliittisessa tilanteessa on pidettävä myös todellisena riskinä sitä, että muiden maiden viranomaiset lähettäisivät osallistuvaan tietolähdetoimintaan liittyviä tukipyyntöjä myös muille PTR-viranomaisille. Parhaat edellytykset arvioida pyyntöihin liittyviä juridisia, toiminnallisia sekä työturvallisuuteen liittyviä kysymyksiä on Keskusrikospoliisissa, minne on keskitetty kansainvälisten henkilötiedustelun oikeus- ja virkapyyntöihin liittyvä operatiivinen toiminta Suomessa.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan keskittämällä päätöksenteko osallistuvasta tietolähdetoiminnasta Keskusrikospoliisiin olisi mahdollista hallita edellä kuvattuja toiminnasta aiheutuvia riskejä. Tällöin kokonaiskoordinaatio henkilötiedustelun syvimmistä keinoista olisi Keskusrikospoliisilla. Kuvattujen riskien hallintaa voitaisiin tehdä parhaiten organisaatiossa, johon on sijoitettu reaali maailman henkilötiedustelun vaativimman koulutuksen saaneet peitepoliisit sekä luotu voimassa olevan lainsäädännön edellyttämä päätöksentekorakenne. Keskittämällä päätöksenteko Keskusrikospoliisiin pystytään operatiivisessa toiminnassa hyödyntämään lisäksi laajemmin Keskusrikospoliisin koko palvelukonseptia. Toimintamalli tehostaisi ja syventäisi myös PTR-viranomaisten välistä yhteistyötä ja tietojenvaihtoa laajemminkin.

Keskusrikospoliisi pitäisi siten tarkoituksenmukaisena edellä kuvattujen riskien hallitsemiseksi muuttaa esitystä siten, että osallistuvasta tietolähteestä päättäisi Keskusrikospoliisin päällikkö kaikkien PTR-viranomaisten osalta. Keskusrikospoliisi esittää, että esitys hyväksyttäisiin seuraavalla tavalla muutettuna:

40 c §

Osallistuvan tietolähteen käytöstä päättäminen ja yhteensovittaminen

Keskusrikospoliisin päällikkö tai tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää tietolähteen osallistuvasta käytöstä salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä. Tietolähteen osallistuvasta käytöstä Tullin tutkiman tullirikoksen selvittämiseksi päättää **Keskusrikospoliisin päällikkö** Tullin rikostorjunnan päällikön tai tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun tullimiehen **esityksestä**.

Tietolähteen osallistuvasta käytöstä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi päättää **Keskusrikospoliisin päällikkö** Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen **esityksestä**.

Tietolähteen osallistuvaa käyttöä koskeva päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Päätös tietolähteen osallistuvasta käytöstä on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

- 1) toimenpiteen esittäjä;
- 2) tiedonhankinnan toteuttava yksikkö ja sen toteuttamisesta vastaava virkamies;
- 3) tunnistetiedot tietolähteestä;
- 4) epäilty rikos;
- 5) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;
- 6) päätöksen voimassaoloaika;
- 7) mahdolliset tietolähteen osallistuvan käytön rajoitukset ja ehdot.

Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. Tietolähteen osallistuvan käytön lopettamisesta on tehtävä kirjallinen päätös.

Osallistuvan tietolähteen käyttöä on tarvittaessa sovitettava yhteen muiden sen käyttöön toimivaltaisten viranomaisten kanssa toimintaan liittyvien henkilöiden turvallisuuden varmistamiseksi sekä salaisten pakkokeinojen käyttämiseen liittyvien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mainitun yhteensovittamisen järjestämisestä.

Esitetty PTR-viranomaisten keskinäinen koordinaatio

Esitykseen on kirjattu niin sanottu koordinaatiovelvoite (10:40a § 4 mom), jonka mukaisesti toimivaltaisten viranomaisten olisi tarvittaessa sovitettava yhteen osallistuvan tietolähteen käyttöä toimintaan liittyvien henkilöiden turvallisuuden varmistamiseksi sekä salaisten pakkokeinojen käyttämiseen liittyvien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tällaista velvoitetta ei voida asettaa poliisille, joka yleisenä lainvalvontaviranomaisena on vastuussa valtaosasta salaiseen tiedonhankintaan kytkeytyvistä esitutkinnoista. Ensisijaisesti laki tulisi muuttaa edellä esitetyllä tavalla keskittämällä päätöksenteko Keskusrikospoliisille. Toissijaisesti lakiin voitaisiin kirjata Tullille ja Rajavartiolaitokselle ilmoitusvelvollisuus osallistuvan tietolähteen käytöstä Keskusrikospoliisille. Lisäksi säännökseen tulisi tällöin sisällyttää jo voimassa olevaan

lainsäädäntöön sisältyvä ns. otto-oikeus poliisille. Tällöin kokonaiskoordinaatio henkilötiedustelun syvimmistä keinoista säilyisi edelleen Keskusrikospoliisilla, vaikka päätöksenteko hajautettaisiinkin.

Tässä toissijaisessa muutosvaihtoehdossa päätöksentekotasoa tulisi lisäksi pitää ainoastaan virastojen päällikkötasolla. Siten esityksestä esitetään poistettavaksi STEKPOV-tasoiset päätökset.

Keskusrikospoliisi esittää toissijaisesti, että esitys hyväksyttäisiin seuraavalla tavalla muutettuna:

40 c §

Osallistuvan tietolähteen käytöstä päättäminen ja ~~yhteensovittaminen~~ ilmoitusvelvollisuus

Keskusrikospoliisin päällikkö tai tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää tietolähteen osallistuvasta käytöstä. Tietolähteen osallistuvasta käytöstä Tullin tutkiman tullirikoksen selvittämiseksi päättää Tullin rikostorjunnan päällikkö tai tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu tullimies.

Tietolähteen osallistuvasta käytöstä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi päättää Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö ~~taikka tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu rajavartiomies.~~

Tietolähteen osallistuvaa käyttöä koskeva päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Päätös tietolähteen osallistuvasta käytöstä on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

- 1) toimenpiteen esittäjä;
- 2) tiedonhankinnan toteuttava yksikkö ja sen toteuttamisesta vastaava virkamies;
- 3) tunnistetiedot tietolähteestä;
- 4) epäilty rikos;
- 5) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;
- 6) päätöksen voimassaoloaika;
- 7) mahdolliset tietolähteen osallistuvan käytön rajoitukset ja ehdot.

Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. Tietolähteen osallistuvan käytön lopettamisesta on tehtävä kirjallinen päätös.

Tullin ja Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava Keskusrikospoliisille osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevasta päätöksestä ennen toimenpiteen aloittamista. Osallistuvan tietolähteen käyttöä on tarvittaessa sovittava yhteen muiden sen käyttöön toimivaltaisten viranomaisten kanssa toimintaan liittyvien henkilöiden turvallisuuden varmistamiseksi sekä salaisten pakkokeinojen käyttämiseen liittyvien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi. Keskusrikospoliisi voi ottaa hoitaakseen osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan tiedonhankinnan, mikäli se on toiminnan turvaamiseksi tarkoituksenmukaista. Tullin ja rajavartiolaitoksen ilmoitusvelvollisuudesta ja tehtävän siirtämisestä poliisille säädetään muilta osin laissa rikostorjunnasta Tullissa (623/2015) ja laissa rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (108/2018). Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mainitun yhteensovittamisen järjestämisestä.

27.08.2026

Asiakirja: ID-26626218

Asia: POL-2026-122356

Keskusrikospoliisin päällikkö,
Poliisineuvos

Robin Lardot

Rikostarkastaja ,

Heidi Björk

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 27.08.2026 klo 21:19. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.